

УДК: 821.162.1-31 Диг.:172.15

М.О. Остапович

## АЛЮЗІЯ ЯК ЗАСІБ ДЕМОНСТРАЦІЇ ІРОНІЧНОЇ ІНТЕНЦІЇ НАРАТОРА У ТВОРАХ СТАНІСЛАВА ДИГАТА

**Постановка проблеми.** Прочитання тексту можливе за умови розшифрування всіх свідомо (чи підсвідомо) залишених наратором знаків-кодів. Одним із таких засобів шифрування є алюзія: вона реалізується як через окремі слова та словосполучення (прямі й непрямі цитати, назви творів мистецтва, відомих діячів), так і через структуру сюжетних поворотів, вкраплення оцінного ставлення наратора до висловленого. Власне останній позиції й присвячене дослідження, адже алюзія з виразно оцінним відтінком слугує підставою для констатування наявності іронії в тексті. Тож виявлення емоційно забарвлених алюзій уможливило прочитання тексту на рівні ідеального читача (за В. Шмідом [16]). Окрім того, коли йдеться про алюзії на історичні постаті, знакові культурні події чи твори мистецтва, можемо встановити принципи культурної переємності в рамках однієї культури, реконструювати ментальні риси культури певного народу, прочитати текст у кількох вимірах інтертекстуальності.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Увага до такого аспекту металогії як алюзія виросла з досліджень інтертекстуальності, діалогічності, започаткованих М. Бахтіним, ґрунтовно розвинутих у працях Ю. Кристевої, Р. Барта та інших представників структуралізму та постструктуралізму. Із середини ХХ століття і до наших днів чимало науковців зверталося до проблеми алюзії. Акцентуємо увагу на дослідженнях лише деяких із них, зокрема І. Арнольд [1], Н. Арутюнової [2], М. Кіосе [7], М. Машкової [11], К. Новожилової [12], І. Рубцова [15], О. Яреми [17, 18], М. Остапович [13]. Так, О.Б. Ярема робить спробу однозначно класифікувати типи алюзії в літературознавчому аспекті, визначити можливості засобу в плані творення інтертексту; цінною є робота І.В. Рубцова, який проводить лінгвістичний рівень дослідження алюзії, проте вказує на інтертекстуальну

природу цього явища, дає орієнтири для побудови типологічних моделей пошуку джерел алюзії в культурі постмодерного світу; Праці І. Арнольд та Н. Арутюнової конкретизують поняття алюзії, диференціюють його від власне цитати та ремінісценції, розкривають інтенційні можливості засобу в плані інтертексту. Наукова цінність даного дослідження полягає в окресленні алюзії як засобу, що здатен творити інтенційно спрямовані наративи, зокрема іронічну інтенцію, дозволяє підійти до визначення поняття «іронія» з точки зору сучасного літературознавства.

**Мета статті.** Головною метою статті є демонстрація можливостей алюзії як засобу, що сприяє вираженню авторської іронічної інтенції, а також прийому, який окреслює коло культурних концепцій, важливих для польської нації в міжвоєнний та поствоєнний період.

**Виклад основного матеріалу.** Творчість С. Дигата припала на період культурного зламу цінностей поляків (30-60-ті роки ХХ століття). Оскільки алюзія в більшості досліджень означена як «непряме відсилання до певного літературного твору, сюжету, образу» [17, с. 20], то саме вона здатна ненав'язливо апелювати до культурних реалій, історичних подій та постатей, програмувати вектори прочитання. Популярність романів та малої прози письменника завдячує значною мірою «об'єму спільної пам'яті» [10] наратора та читача, які дозволили творити інтертекстуальну оповідь з виразною іронічною інтенцією.

Іронічна настанова оповідної манери С. Дигата була не лише даниною екзистенційним настроям суспільства, викривальним аспектом стратегічних похибок минулого для покоління війни, але й способом пошуку нової національної парадигми цінностей. Іронічна інтенційність реалізується зокрема через використання алюзії. Алюзія, на відміну від близької за формальним вираженням ремінісценції, завжди є усвідомленим актом, прийомом, застосованим з певною метою, тож інтенційність – одна з головних її ознак. Водночас не можна стверджувати, що ремінісценція не має інтенції, проте якість вираження її градаційно нижча, ніж в алюзії. Форми вираження алюзії науковці трактують по-різному, тож уточнюємо, що точне й

неточне цитування теж зараховуємо до різновидів репрезентації даного засобу. Реалізація алюзії в тексті відбувається в кілька способів:

- 1) Пряме цитування (або точне цитування) уривків естрадної музики;
- 2) Неточне цитування одним персонажем іншого всередині одного тексту;
- 3) Використання власних назв культурно значимих об'єктів;
- 4) Неточний сюжетний повтор в рамках оповіді.

Варто зауважити, що оскільки алюзія двопланова у своїй будові (має денотат – прихований об'єкт посилання, та репрезентанта, тобто вербалізоване окреслення алюзії [8]), то при аналізі варто уточнювати, хто виконує роль репрезентанта. Якщо в такій позиції виступає сам оповідач, то можемо стверджувати, що йдеться про приховане окреслення саме його позиції, яка важлива для сприйняття оповіді як цілості; якщо ж алюзія «передається в руки» другорядного персонажа, ненаратора, то встановити її інтенційність часто можна лише в аспекті антонімії по відношенню до позиції оповідача.

Розглянемо особливості застосування неточного цитування та власних назв, їхню роль у творенні іронічної інтенції наратора. Лейтмотивом роману «Прощання» є повторювана в різних модифікаціях фраза: «Світ однаково не переробиш, – казали вони. – І людей також, так вже повелось. Чи варто намарне витратити нерви?» [5, с. 25]. Оскільки, на думку О. Калити, кожне висловлене речення розкриває всю повноту свого смислу лише в контексті [6], то можна припустити, що фраза ця декларує безсилля наратора перед долею та негативні емоції, що викликає безпорадність. Варто також звернути увагу, що дана фраза належить не оповідачеві, а невидимій сукупності певних «вони», другорядним героям роману. Відповідно, ідея, яку приховує фраза, не належить до сфери інтенції оповідача, якщо її розуміти лише в прямому значенні.

Акцентуація уваги через багаторазовий повтор дозволяє припустити, що є ще й прихований пласт змісту фрази. Оповідач делегує обов'язки із розкриття іронічного підтексту своєму співрозмовникові, графіні Марині: «Визнаючи всю ненормальність та

несправедливість існуючого порядку, ми придумали аксіому: «Світ не переробиш, такий він вже є». Цією аксіомою прикриваються, бо не бажають поступитися нічим із свого...» [5, с. 154]. Останній неточний повтор вписано на останніх сторінках роману, лише тут розкривається справжнє значення виголошеної фрази: йдеться не про неможливість щось зробити, а про відсутність бажання розпочати зміни у власному світі. В даному випадку можемо стверджувати, вслід за О. Яремою, що «алюзія в тексті поряд з одиничною й перефразованою може бути дослівною та проявляти іманентну властивість, тобто генерувати нові смисли через взаємодію з іншими смисловими системами, новим середовищем запозиченого тексту» [17, с. 20]. Подвійність плану змісту, контекстуальне оточення останнього повтору однозначно дозволяє класифікувати фразу як спосіб непрямого вираження оповідної іронічної інтенції засобами алюзії, неточного цитування.

Серед культурно значимих об'єктів, алюзії на які присутні в тексті, можемо виділити:

- релігійні («Прощальний бенкет» = «Тайна вечерея»);
- літературні («Молода Польща», «Quo vadis»);
- політичні (портрет Пілсудського, Варшавське повстання).

Національно забарвленими алюзіями, які водночас є «прихованими цитатами, що містять у собі натяк на літературний або загальнокультурний факт, який входить до тезаурусу автора й читача» [12, с. 22] вважаємо перші дві позиції. Оскільки тут вона «служить певним «містком», який з'єднує попереднє з наступним, являє собою певний спосіб звернення думки до минулого і сприяє осмисленню і категоризації знань про світ» [16]. Окрім того, саме на повоєнний період припала активна дискусія в суспільстві та мистецьких колах зокрема щодо доречності існування церкви, національних способів саморепрезентації в попередньому форматі. Так, неоромантичний підхід «Молодї Польщі» до питань суспільної диференціації доволі гостро висміюється наратором (оповідь ведеться від першої особи у формі листа до батька): «... а щодо тих молодопольських дівуль, то це все приходить на думку, татусю, бо ти навіть не уявляєш, що до

цього питання може бути якийсь інший підхід» [5, с. 77]. Алюзія на «Молоду Польщу» та суспільні норми поведінки, нею продюзовані (мистецька та особиста свобода, духовне та тілесне єднання з народом), не дозволили вкотре полякам як нації осмислити себе в душі нового часу, залишили суспільство розшарованим на панів та чернь, просто змінивши назви.

Після критики неоромантичної гнучкої моралі можна було б очікувати від наратора оприявлення власної інтенції в душі поборника церкви, оплоту польськості. Проте біблійні алюзії постають в певній іронічній множині значень.

Пряма цитата із Біблії присутня в тексті лише раз («Скоро ви не побачите мене и знову скоро побачите мене» [5, с. 101]), проте озвучує її не оповідач, а Кашар, багатій, який назвав серію своїх пиятик спершу «Тайною вечерею» (пряма алюзія на Новий Заповіт), а згодом «Прощальним бенкетом» (гіперпосилання до творчості італійських художників Веронезе та Джотто). Контекст сказаного та образ героя, якого обрали для озвучення цитати, наводить на здогади щодо можливого непрямого значення фрази, чи ідеї, яку вона несе. Іронічне ставлення оповідача Станіслава Дигата та Біблії, церковності поляків, реалізується не лише через відбір героїв для цитування, але й прямому озвученні позиції наратора. Оповідач, характеризуючи роль Христа (за мотивом картин Джотто), доходить до висновку, що той може «царювати лише в світі нереальному» [5, с. 100]. Тож біблійні алюзії, як вказує нам авторська іронічна інтенційність, використані для того, щоб показати непридатність будь-яких церковних понять до означення цінностей реального життя, виведення людини на рівень екзистенційної самотності та відповідальності за власну долю.

Поліфонізм роману підсилює і алюзія на творчість Генрика Сенкевича та його «Quo vadis»: С. Дигат так називає віллу в передмістях Варшави, де на стіні висить портрет Пілсудського. Фікційність національного дискурсу тут підтверджено подвійно: висміювання Польщі відбувається і через текст Сенкевича, і через політично-світоглядну позицію Пілсудського. В обох випадках йдеться про повне заперечення месіанської ролі нації та негативні наслідки, до яких призвело сповідування хибних ідеалів.

Незмінність інтер'єру та екстер'єру вілли за майже сім років – просторова-часові іронія над безглуздістю старих цінностей: «Мені здалось, що десь неподалік мала би бути вілла «Камо грядеши». Точно. Я стояв якраз біля неї. Як і минулого разу, вона здалась мені безлюдною, віконниці були закриті, сад заріс бур'янами і здичів. Близько хвилини я вагався, але потім таки відчинив хвіртку. Тепер-то, думаю я, тут певно немає жодної живої душі» [5, с. 132]. Очікування оповідача щодо смерті власниці вілли – теж іронічний аспект, адже й напівбожевільна стара виступає репрезентантом старої Польщі, через яку гине сьогоднішня.

Розглядаючи роман «Прощання» крізь призму використаних в ньому прийомів відсилання до різних знаків культури, можемо стверджувати, що металогічний тандем «алюзія-іронія» має одночасну виражену інтенційну спрямованість на руйнування християнсько-патріотичних цінностей та заміну їх такими, які уможливають максимальну свободу особистості. Антирелігійність деяких висловів, виголошених і наратором, і другорядними героями не містить проте категоричних висновків, що підтверджують і щоденникові записи та спогади доньки письменника [19]. Йдеться швидше про критику інституцій та сум через те, що деклароване настільки далеке від дійсності.

**Висновки.** Використання алюзії в оповіді дозволяє наратору грати із реципієнтом-читачем в інтелектуальну гру розкодування прихованих інтенцій тексту. Подвійність значення алюзії, розкриття його в контексті зближує алюзію з іронією, а в прозі Станіслава Дигата перетворює ці два засоби на взаємозалежні: іронічна інтенція оповідача виражається через алюзію, цитату та самоцитату, повтор та неточний повтор. Іронічна інтенція наратора спрямована проти основоположних цінностей Польщі міжвоєнного періоду, культурної й політичної парадигми, які довели свою неспроможність перед викликами нового часу.

### Література

1. Арнольд И.В. Читательское восприятие интертекстуальности и герменевтика. Интертекстуальные связи в художественном тексте:

- Межвузовский сборник научных трудов / Отв. ред. И. В. Арнольд. СПб.: Образование, 1993. С. 4—10.
2. Арутюнова Н.Д. Диалогическая цитация: к проблеме чужой речи. Вопросы языкознания, 1986. №1. С. 16—22.
  3. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика: пер. с фр. Москва: Прогресс, Универс, 1989. 616 с.
  4. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / Сост. С.Г. Бочаров; Текст подгот. Г.С. Бернштейн и Л.В. Дерюгина; Примеч. С.С. Аверинцева и С.Г. Бочарова. Москва: Искусство, 1979. 424 с.
  5. Дыгат С. Прощание. Кишинев: Картя Молдовеняске, 1981. 427 с.
  6. Калита О. Засоби іронії в малій прозі. Київ: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. 238 с.
  7. Киосе М.И. Лингво-когнитивные аспекты аллюзии: На материале заголовков английских и русских журнальных статей : дисс. канд. филол. наук : 10.02.20 М., 2002. 281 с.
  8. Лавриненко О.О. Аллюзія як засіб концептуальної репрезентації знань. Слов'янський вісник: Зб. наук. праць. Рівне: РІСКСУ, 2006. Вип. 6. С. 157—166.
  9. Літературознавчий словник-довідник /Уклад. Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
  10. Лотман Ю. Структура художественного текста. Ю. Лотман. Об искусстве. Санкт-Петербург: «Искусство – СПб», 1998. С. 13—285.
  11. Машкова Л.А. Аллюзивность как категория вертикального контекста. Вестник Московского университета. Серия 9. Филология. 1989. №2. С. 25—33.
  12. Новожилова К.Р. Стилистика повествовательного текста. Теоретические и исторические основы. Санкт-Петербург: Преском, 2007. 84 с.
  13. Остапович М.О. Засоби реалізації іронії в романі Станіслава Дигата «Прощання»: аллюзія, цитата, повтор. Актуальні питання гуманітарних наук. Т.2, №24 (2019). С. 72—76.
  14. Пьеге-Гро Н. Введение в теорию интертекстуальности / пер. с фр. Г.К. Косикова, В.Ю. Лукасик, Б.П. Нарумова. Москва: Издательство ЛКИ, 2008. 240 с.
  15. Рубцов І.В. Аллюзія як вид інтертексту в студентському слензі США [Електронний ресурс]. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6528/2/11rivsss.pdf>
  16. Шмид В. Нарратология. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Языки славянской культуры, 2008. 304 с.
  17. Ярема О.Б. Аллюзія в текстах британської художньої літератури: лінгво-статистичний аспект (на матеріалі творів модерністів) / Дисертація

- на здобуття ступеня к.ф.н.. Спеціальність 10.02.04 – германські мови Запоріжжя, 2016. 355 с.
18. Ярема О.Б. Літературознавча парадигма дослідження алюзії [Електронний ресурс]// Науковий блог. Національний університет «Острозька академія» URL: <https://naub.ua.edu.ua/2012/literaturознавча-paradyhma-doslidzhennya-alyuziji/>
  19. Dygat M. Rozstania. Krakow: Wydawnictwo Literackie, 2001. 296p.

### References

1. Arnold I.V. Chitatelskoe vospriyatie intertekstualnosti i germeneytika. Intertekstualnye svyazi v khudozhestvennom tekste: Mezhevuzovskiy sbornik nauchnykh trudov: Obrazovanie, 1993. S. 4—10.
2. Arutyunova N.D. Dialogicheskaya tsitatsiya: k probleme chuzhoy rechi / N.D. Arutyunova. Voprosy yazykoznaneya, 1986. №1. S. 16—22.
3. Bart R. Izbrannye raboty: Semiotika. Poetika: per. s fr. Moskva: Progress, Unvers, 1989. – 616 s.
4. Bakhtin M.M. Estetika slovesnogo tvorchestva / Sost. S.G. Bocharov; Tekst podgot. G.S. Bernshteyn i L.V. Deryugina; Primech. S.S. Averintseva i S.G. Bocharova. Moskva: Iskusstvo, 1979. 424 s.
5. Dygat S. Proshchanie. Kishinev: Kartya Moldovenyaske, 1981. 427 s.
6. Kalyta O. Zasoby ironii v malii prozi. Kyiv: Vydavnytstvo NPU im. M.P. Drahomanova, 2013. 238 .
7. Kiose M.I. Lingvo-kognitivnye aspekty allyuzii: Na materiale zagolovkov angliyskikh i russkikh zhurnalnykh statey : diss. kand. filol. nauk : 10.02.20. Moskva, 2002. 281 s.
8. Lavrynenko O.O. Aliuziia yak zasib kontseptualnoi reprezentatsii znan. Slovianskyi visnyk: Zb. nauk. Prats. Rivne: RISKSU, 2006. Vyp. 6. S. 157—166.
9. Literaturoznavsyy slovnyk-dovidnyk /Uklad. R.T. Hrom'iak, Yu.I. Kovaliv ta in. Kyiv: VTs «Akademiia», 1997. 752 s.
10. Lotman Yu. Struktura khudozhestvennogo teksta. Yu. Lotman Ob iskusstve. SPb.: «Iskusstvo – SPb», 1998. S. 13—285.
11. Mashkova L.A. Allyuzivnost kak kategoriya vertikalnogo konteksta. Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriya 9. Filologiya. 1989. №2. S. 25—33.
12. Novozhilova K.R. Stilistika povestvovatel'nogo teksta. Teoreticheskie i istoricheskie osnovy. SPb.: Preskom, 2007. 84 s.
13. Ostapovych M.O. Zasoby realizatsii ironii v romani Stanislava Dyhata «Proshchannia»: aliuziia, tsytata, povtor. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. T.2, №24 (2019). S. 72—76.



14. Pege-Gro N. Vvedenie v teoriyu intertekstualnosti / per. s fr. G.K. Kosikova, V.Yu. Lukasik, B.P. Narumova. Moskva: Izdatelstvo LKI, 2008. 240 s.
15. Rubtsov I.V. Aliuziia yak vyd intertekstu v studentskomu slenzi SSHA [Elektronnyi resurs]. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6528/2/11rivsss.pdf>
16. Shmid V. Narratologiya. 2-e izd., ispr. i dop. Moskva: Yazyki slavyanskoj kultury, 2008. 304 s.
17. Iarema O. B. Aliuziia v tekstakh brytanskoj khudozhnoy literatury: lnhvostatystychnyi aspekt (na materiali tvoriv modernistiv) / Dysertatsiia na zdobuttia stupenia k.f.n.. Spetsialnist 10.02.04 – hermanski movy Zaporizhzhia, 2016. 355 s.
18. Iarema O. B. Literaturoznavcha paradyhma doslidzhennia aliuzii [Elektronnyi resurs]// Naukovyi bloh. Natsionalnyi universytet «Ostrozka akademiia» URL: <https://naub.oa.edu.ua/2012/literaturoznavcha-paradyhma-doslidzhennya-alyuziji/>
19. Dygat M. Rozstania. Krakow: Wydawnictwo Literackie, 2001. 296 p.

### Анотація

#### **М.О. Остапович. Алюзія як засіб демонстрації іронічної інтенції наратора в творах Станіслава Дигата**

В статті проаналізовано підходи до вибору алюзій, що слугують засобами творення авторської іронічної інтенції, окреслено їхню роль в тексті як світоглядних, стилістичних, національних маркерів, подано можливі шляхи до трактування смислового навантаження, яке вони несуть. Дискурс роману проаналізовано за допомогою методів компаративістики (зіставлення алюзії, втіленої в художньому образі авторського тексту та можливому джерелі даного засобу), історично-порівняльного підходу (аналіз конкретних історичних реалій, зображених у романі, прийомів творення тексту, притаманних даній епосі та польській культурі), рецептивної поетики та методу читацького відгуку (можливості відчитування іронічних інтенцій, культурних знаків, розуміння роману на рівні ідеального реципієнта), постструктуралізму та деконструктивізму (аналіз кожного художнього прийому пошарово, виявлення внутрішньої структури алюзій), біографічного підходу (щоденникові записи самого С. Дигата, спогади сучасників, друзів, доньки дали можливість виявити можливе смислове навантаження, приховане в конкретній алюзії).

Наукова вартість дослідження полягає в конкретизації розуміння алюзії як засобу, що здатен творити іронічну інтенцію, дозволяє підійти до визначення поняття «іронія» відповідно до світоглядних, літературознавчих та культурних норм епохи.

В ході дослідження з'ясовано, що С. Дигат використовував алюзію як найбільш продуктивний засіб формування іронічної інтенції. За допомогою даного засобу письменник акцентував увагу на проблемах відсутності критичного мислення сучасників, інфантилізації суспільства, фікційності національних дискурсів та художніх підходів в літературі, кіно. Алюзія провозьмує реципієнта до активного процесу читання, співтворення нових смислів, гри із знаками літератури і культури в цілому; застосовуючи іронію, автор прагне відокремити симулякри від смислово, онтологічно наповнених знаків. Іронічна гра, яку забезпечує використання алюзії, перетворює текст на діалогічну, поліфонічну структуру.

**Ключові слова:** алюзія, іронічна інтенція, діалогічність, ідеальний читач, знак культури.

#### Аннотация

#### **М.О. Остапович. Алюзия как средство демонстрации иронической интенции наратора в текстах Станилава Дыгата**

В статье проанализированы подходы к выбору аллюзий, которые служат средствами создания авторской иронической интенции, определена их роль в тексте как мировоззренческих, стилистических, национальных маркеров, подано возможные пути к трактовке смысловой нагрузки, которую они несут. Дискурс романа проанализирован с помощью методов компаративистики (сопоставление аллюзии, воплощенной в художественном образе авторского текста и возможном источнике данного средства), историко-сравнительного подхода (анализ конкретных исторических реалий, изображенных в романе, приемов создания текста, присущих данной эпохе и польской культуре), рецептивной поэтики и метода читательского отклика (возможности прочтения иронических интенций, культурных знаков, понимание романа на уровне идеального реципиента), постструктурализма и деконструктивизма (анализ каждого художественного приема послонно, выявление внутренней структуры аллюзий), биографического подхода (дневниковые записи самого С. Дыгата, воспоминания современников, друзей, дочери дали возможность выявить возможное смысловую нагрузку, скрытую в конкретной аллюзии).

Научная значимость исследования заключается в конкретизации понимания аллюзии как средства, способного создавать ироническую интенцию, позволяет подойти к определению понятия «ирония» в соответствии с мировоззренческими, литературоведческими и культурными нормами эпохи.

В ходе исследования установлено, что С. Дыгат использовал аллюзию как наиболее продуктивный способ формирования иронической интенции. С помощью данного средства писатель акцентировал внимание на

проблемах отсутствия критического мышления современников, инфантилизации общества, фикциональности национальных дискурсов и художественных подходов в литературе, кино. Аллюзия провоцирует реципиента к активному процессу чтения, общему творению новых смыслов, игры со знаками литературы и культуры в целом; применяя иронию, автор стремится отделить симулякры от онтологически наполненных знаков. Ироническая игра, которую обеспечивает использование аллюзии, превращает текст в диалогическую, полифоническую структуру.

**Ключевые слова:** аллюзия, ироническая интенция, диалогичность, идеальный читатель, знак культуры.

### Summary

#### **M.O. Ostapovych. Allusion as the ironic intention tool of the narrator expression in the works of Stanislaw Dygat**

In this article the approaches to the allusions selection are being analysed which serve as the means of the author's ironic intentions formulation, their role is shown in the text as ideological, stylistic, and national markers, and presents possible ways to interpret the semantic load they possess. The discourse of the novel is analyzed with a help of comparative methods (juxtaposition of allusion embodied in the artistic image of the author's text and possible source of the instrument), historical-comparative approach (analysis of specific historical events depicted in the novel, techniques of text creation inherent in this era, and Polish culture) receptive poetics and reader response method (the ability to read ironic intentions, cultural signs, understanding the novel at the level of the ideal recipient), post-structuralism and deconstructionism (analysis of each artistic method gradually, revealing the internal structure of allusions), biographical approach (diary entries of S. Dygat, memoirs of contemporaries, friends, daughters made it possible to identify the possible semantic load hidden in a particular allusion).

The scientific value of the research is in the specification of the allusion understanding as an instrument capable of creating ironic intension, allows us to approach the definition of "irony" in accordance with the ideological, literary and cultural norms of the era.

While conducting the research we have found out, that S. Dygat used allusion as the most productive tool of forming ironic intentions. With a help of this instrument the writer focused on the problems of lack of contemporaries' critical thinking, the society infantilization, the national discourses fictionality and artistic approaches in literature, cinema. The allusion provokes the recipient into an active process of reading, creating new meanings, playing with signs of literature and culture in general; using irony, the author seeks to separate simulacrum from

---

meaningfully ontologically filled characters. An ironic game that uses allusion to turn text into a dialogical, polyphonic structure.

**Keywords:** allusion, ironic intent, dialogics, ideal reader, sign of culture.

---

### *Інформація про автора*

*Остапович Марія Олександрівна* – викладач української мови та літератури коледжу ЧНУ ім. Ю. Федьковича; вул. Банкова, 1, м. Чернівці, 58002, Україна; <http://orcid.org/0000-0001-9816-027X>